

Granskning av advokater och advokatbyråer enligt lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, 2024

Sammanfattning

Denna rapport är resultatet av en granskning av 100 advokatbyråer i Sverige, med syfte att utvärdera efterlevnaden av lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (PTL). Granskningen, som genomfördes av Advokatsamfundets tillsynsenhet under två perioder 2024, fokuserade på advokatbyråernas interna kontroller, riskbedömningar och klientkännedom.

Advokatsamfundet påbörjade sin första omgång av tillsyn avseende advokatbyråers efterlevnad av PTL redan år 2010 och har sedan början av 2016 bedrivit ett systematiserat tillsynsarbete över advokater och advokatbyråer i syfte att så långt som möjligt säkerställa regelefterlevnad avseende PTL.

Tillsynsenheten har under året genomfört en översyn av Advokatsamfundets penningtvättstillsyn i syfte att ytterligare stärka tillsynen och införa ett mer riskbaserat arbetssätt. Detta arbete har lett till att granskningsrapporterna för årets granskningar har reviderats och att en riskmatris tagits fram för att bättre identifiera och prioritera risker hos advokatbyråer som omfattas av penningtvättslagen. Enheten planerar att fortsätta med detta arbete under 2025 genom att vidareutveckla granskningsrapporterna och riskmatrisen. Ett område som bör prioriteras är användningen av klientmedelskonton och de risker som är förknippade med detta. Advokatsamfundet planerar även att erbjuda subventionerade utbildningsinsatser om penningtvättslagstiftningen med start våren 2025.

Av de 100 granskade byråerna har tillsynsenheten bedömt att 68 av dessa haft uppdrag som omfattas av PTL under de senaste två åren. De iakttagelser som redovisas för avser dessa advokatbyråer. Omkring 60 procent av dessa byråer hade hanterat färre än 10 uppdrag som omfattades av PTL under de senaste två åren, medan 40 procent hanterade ett betydligt större antal PTL-relaterade uppdrag.

Granskningen visar att de flesta advokatbyråer som omfattats av granskningen har en robust grund för att hantera riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism i sin verksamhet. Samtidigt har ett antal iakttagelser och förbättringsområden identifierats som kan sammanfattas enligt följande:

Ökad riskmedvetenhet och riskbaserat arbetssätt: Det är angeläget att inskräpa vikten av att integrera ett riskbaserat synsätt som omfattar allt från klientkännedom till interna rutiner och övervakning.

Utveckla allmänna riskbedömningar: Riskbedömningen ska utformas så att den kan ligga till grund för verksamhetens rutiner, riktlinjer och övriga åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. I flera fall har advokatbyrån behövt förbättra sina allmänna riskbedömningar genom att göra mer detaljerade analyser av sina tjänster, klienter och geografiska faktorer. En bristfällig allmän riskbedömning kan leda till ineffektiva åtgärder vilket i sin tur får till följd att advokatbyrån utsätter sig för en ökad risk för att utnyttjas för penningtvätt och finansiering av terrorism.

Regelbunden uppdatering: Ett antal advokatbyråer saknade formella rutiner för att regelbundet uppdatera sina allmänna riskbedömningar och interna kontroller. Kontinuerliga uppdateringar är nödvändiga för att hanteringen ska vara aktuell och effektiv.

Omvärldsbevakning av risker: Advokatbyråer bör löpande hålla sig informerade om nya och förändrade risker, genom att till exempel följa de nationella riskbedömningar som ges ut i Sverige, de riktlinjer som publiceras av Financial Action Task Force (FATF) och andra relevanta nationella och internationella organ. Detta säkerställer att riskbedömningarna återspeglar aktuella riskfaktorer och modus.

Undvik att underskatta risker: Undvik att klassificera uppdrag och klienter med för låg risk. Att identifiera en högre risknivå innebär inte att advokatbyrån måste avstå från att åta sig uppdraget, utan att lämpliga riskmitigerande åtgärder ska vidtas för att hantera risken.

Medvetenhet om rapportering: Advokatbyråerna har i regel väl utformade rutindokument för processen kring rapportering till Finanspolisen. Det är dock avgörande att dessa rutiner får genomslag i praktiken, så att advokaterna har en tydlig förståelse för när och hur rapportering ska ske.

Tydlighet kring vilka uppdrag som omfattas av PTL: Viss osäkerhet råder kring vilka uppdrag som omfattas av lagen, vilket kan leda till brister i efterlevnaden. Byråerna bör säkerställa att det finns tydliga interna rutiner och utbildning för att samtliga PTL-uppdrag uppmärksammas och hanteras i enlighet med regelverket.

Fokus på utbildning: Utbildningsinsatser varierar mellan större och mindre byråer. Det är viktigt att upprätthålla kontinuerlig och uppdaterad utbildning för att förstå penningtvättslagens krav och hantera risker effektivt.

Hantera risker kopplade till klientmedelskonton: Klientmedelskonton kan innebära specifika risker. Användningen av klientmedelskonton bör om möjligt undvikas. Om det är nödvändigt för fullgörandet av uppdraget bör det finnas tydliga rutiner kring användandet för att kontrollera transaktioner och minimera risker.

1. Bakgrund

Lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (PTL) syftar till att förhindra att finansiell verksamhet och annan näringsverksamhet utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Advokater och advokatbyråer omfattas endast av PTL när de utför vissa specifikt i lagen angivna tjänster. I huvudsak är det fråga om uppdrag när advokaten handlar i en klients namn för dennes räkning vid finansiella transaktioner eller transaktioner med fastigheter samt vid planering eller genomförande av transaktioner av olika slag för en klients räkning (se 1 kap. 2 § 21 och 4 § första stycket PTL). Hur många advokater och advokatbyråer som omfattas av lagen beror därmed på vilken typ av uppdrag som advokaterna och advokatbyrån antar.

En vägledning för advokater och advokatbyråer om lagstiftningen om åtgärder mot penningtvätt och terroristfinansiering från ett advokatperspektiv antogs senast av Advokatsamfundets styrelse den 3 oktober 2019.¹ Vägledningen kommer att uppdateras med anledning av EU:s nya lagstiftningspaket mot penningtvätt och terrorismfinansiering.

Advokatsamfundet har ett särskilt reglerat ansvar att se till att advokater och advokatbyråer fullgör sitt ansvar enligt PTL (se 7 kap. 1 § andra stycket och 7 a kap. PTL). Advokatsamfundets tillsynsenhet ansvarar numera för genomförandet av tillsynen.

Processen för tillsynen inleds i regel med skriftlig informationsinhämtning och vid behov inhämtas kompletterande uppgifter skriftligen. Tillsynsenheten har även möjlighet att granska advokatbyrån på plats för att ta del av relevanta uppgifter och handlingar.

Om tillsynsenheten vid en granskning konstaterat allvarliga brister lämnas ärendet, via huvudstyrelsen, vidare till disciplinnämnden. Utöver sedvanliga disciplinära påföljder mot advokat, i enlighet med vad som framgår av 8 kap. 7 § rättegångsbalken (erinran, varning, varning förenad med straffavgift samt

---

¹ [Vägledning för advokater och advokatbyråer beträffande lagstiftningen om bekämpning av penningtvätt och terroristfinansiering – den svenska penningtvättslagstiftningen i ett advokatperspektiv.](#)

uteslutning) kan disciplinnämnden ingripa mot advokatbyrån genom beslut om uttalande, erinran och varning vid en överträdelse av penningtvättslagen. Om disciplinnämnden anser att det finns skäl att överväga bland annat sanktionsavgift ska ärendet överlämnas till Länsstyrelsen i Stockholms län, som beslutar i frågan.

Om tillsynsenheten efter avslutad granskning konstaterar att det som framkommit inte föranleder några ytterligare åtgärder skrivs ärendet av.

De granskningar som genomförs under året sammanfattas i en årlig rapport.

2. Granskningens omfattning

Tillsynsenheten har under år 2024 granskat 100 advokatbyråer. Urvalet av advokatbyråer skedde utifrån en riskbaserad analys där prioritering gavs till byråer som bedömdes ha en ökad sannolikhet för att hantera uppdrag som omfattas av penningtvättslagstiftningen. Denna bedömning baserades på faktorer som byråns storlek, typ av erbjudna tjänster samt ett fokus på byråer som inte tidigare varit föremål för denna tillsyn.

Att tillämpa ett riskbaserat urval inom advokatsektorn innebär dock utmaningar. Advokater och advokatbyråer omfattas av PTL endast vid specifika typer av uppdrag. Därför kan det vara svårt att utifrån generella uppgifter om byråns verksamhet avgöra vilka byråer som faktiskt hanterar PTL-uppdrag. Detta kan leda till att en tillsynsgranskning i vissa fall omfattar byråer som, trots sin angivna verksamhetsinriktning, har få eller inga uppdrag där PTL är tillämplig.

Samtliga av de advokatbyråer som granskades tillställdes en särskild granskningsrapport. I granskningsrapporten ställdes frågor om bland annat huruvida advokatbyrån åtog sig uppdrag som omfattas av PTL, om byrån haft uppdrag där man genomfört skärpta klientkännedomskontroller, om byrån upprättat en allmän riskbedömning samt om byrån innehar ett klientmedelskonto. I flera fall har kompletterande information inhämtats för att säkerställa fullständig bedömning.

Av de 100 granskade advokatbyråerna uppgav 75 att de åtog sig uppdrag som omfattas av PTL. Samtliga av dessa byråer har uppmanats att ge in advokatbyråns allmänna riskbedömning till tillsynsenheten för granskning. Tillsynsenheten har, utifrån den information som funnits tillgänglig på den granskade advokatbyråns hemsida och i

Advokatsamfundets matrikel, i vissa fall ställt kompletterande frågor för att bedöma huruvida den granskade advokatbyrån omfattas av PTL eller inte.

Tillsynsenheten har i flera av granskningarna där advokatbyrån angett att man åtar sig uppdrag som omfattas av PTL bedömt att så inte alltid var fallet, då det inte funnits några egentliga uppdragsförhållanden gentemot en klient. Detta har rört sig om uppdrag där man av rätten förordnats som till exempel boutredningsman eller bodelningsförrättare och det således inte funnits något uppdragsavtal direkt mellan klienten och advokaten eller advokatbyrån.

Av de 100 granskade advokatbyråerna har enheten bedömt att 68 av dessa åtar sig uppdrag som omfattas av PTL. Av dessa advokatbyråer har det i vissa fall funnits indikationer på brister beträffande efterlevnaden av regelverket. I dessa fall har tillsynsenheten uppmanat advokatbyrån att ingående redogöra för de uppdrag som åtagits. Därefter har tillsynsenheten genomfört stickprovskontroller för att stämma av hur regelverket följts i enskilda fall.

Tillsynsenheten har i majoriteten av granskningarna lämnat rekommendationer och föreslagit förbättringar till advokatbyråerna som ett led i det proaktiva arbetet.

Tillsynsenheten har inom ramen för de slutförda granskningarna i fem fall uppmärksammat sådana brister att disciplinärt förfarande har initierats.

3. Tillsynsenhetens iakttagelser

3.1. Advokatbyråernas storlek och resurser

Bland de granskade advokatbyråerna utgjorde cirka 40 procent små till medelstora byråer, medan resterande 60 procent bestod av större advokatfirmor med fler än tio anställda. Granskningen visar att större advokatbyråer ofta har mer strukturerade och systematiska rutiner för att hantera penningtvättsrisker, vilket vanligtvis inkluderar dedikerade team och compliance-ansvariga som hanterar efterlevnaden av PTL. Dessa större byråer har tillgång till avancerade digitala lösningar för riskhantering och kan erbjuda mer frekvent och specialiserad utbildning, vilket stärker personalens riskmedvetenhet och förmåga att hantera potentiella hot.

Mindre byråer, med begränsade resurser, står inför större utmaningar i att allokera personal och tid till compliance-frågor. Trots dessa begränsningar finns flera goda exempel på små och medelstora byråer som har lyckats införa funktionella rutiner genom strukturerade, men mindre resursintensiva, metoder.

Resursfrågan är självfallet en viktig faktor för advokatbyråernas förmåga att leva upp till sina skyldigheter enligt PTL. Medan större byråer har möjlighet att investera i dedikerade compliance-team och IT-lösningar, visar ändå granskningen att mindre byråer kan upprätthålla effektiva rutiner genom att fokusera på grundläggande och välplanerade kontrollmekanismer samt regelbunden utbildning. Denna metod bidrar till att minska sårbarheten för penningtvättsrisker, oavsett byråns storlek.

En mindre advokatbyrå hade omfattande rutindokument för klientkännedom och använde digitala verktyg för att verifiera uppgifter om klienten och uppdraget. En annan medelstor byrå hade infört veckovisa möten där potentiella risker och ny lagstiftning diskuterades, i syfte att säkerställa att alla anställda höll sig uppdaterade kring den senaste utvecklingen inom penningtvättsområdet.

3.2. Uppdrag

Omkring 60 procent av de granskade byråerna hanterade färre än 10 uppdrag som omfattades av PTL, medan 40 procent hanterade ett betydligt större antal PTL-relaterade uppdrag.

PTL är tillämplig när advokatbyråer erbjuder vissa typer av tjänster. Utgångspunkten är att advokater enbart omfattas av bestämmelserna i PTL när det är fråga om ett uppdragsförhållande direkt gentemot klient och endast vid handlande, hjälp vid planering eller genomförande av explicit angivna särskilda transaktioner där risken för penningtvätt bedömts vara som störst i fråga om advokatverksamhet. Detta innebär att lagen normalt inte är tillämplig på uppdrag där advokaten förordnas av rätten som t.ex. konkursförvaltare, likvidator, bodelningsförrättare och boutredningsman.

Tillsynsenheten kan emellertid konstatera att det synes råda en viss osäkerhet hos ett antal av de granskade byråerna rörande vilka specifika uppdrag som faktiskt omfattas av lagstiftningen. I flera fall har advokatbyråer uppgett att de åtar sig uppdrag som omfattas av PTL, medan tillsynsenheten bedömt att så inte är fallet eftersom det inte funnits något egentligt uppdragsförhållande gentemot en klient.

Ett grundläggande krav är att advokater och advokatbyråer har god kännedom om vilka uppdrag som faller inom lagens tillämpningsområde. Eftersom lagstiftningen kan vara svårtolkad krävs att advokater direkt kan identifiera ett uppdrag som omfattas av PTL. Detta är särskilt viktigt för advokatbyråer som sällan åtar sig uppdrag av denna typ, då risken ökar för att sådana byråer kan utnyttjas av klienter som söker undvika strikta penningtvättsåtgärder.

En större advokatbyrå hade implementerat detaljerade checklistor med specifika frågor om uppdragsförhållandet, transaktionen och klienten för att avgöra vilka uppdrag som omfattas av PTL. Enligt advokatbyråen kunde de därigenom, på ett systematiskt sätt, utvärdera varje uppdrags specifika detaljer mot lagkraven. Detta har, uppgav advokatbyråen, gjort det möjligt för dem att konsekvent och korrekt avgöra när PTL ska tillämpas.

3.2.1. Uppdragsavtal

En stor majoritet av de granskade advokatbyråerna använde sig av uppdragsavtal som en central komponent för att skapa en tydlig och strukturerad relation mellan advokat och klient. Ett uppdragsavtal är inte bara ett praktiskt verktyg utan även ett grundläggande dokument som definierar de specifika juridiska tjänster som ska tillhandahållas, fastställer villkoren för uppdraget, och klargör både advokatens och klientens ansvar och förväntningar. Genom att tydligt specificera dessa aspekter i ett avtal bidrar byrån till att förebygga missförstånd och säkerställer att båda parter förstår de krav och riktlinjer som gäller för uppdraget, vilket även är viktigt ur ett penningtvättsperspektiv.

Granskningen visade att cirka 80 procent av advokatbyråerna konsekvent använder uppdragsavtal för alla sina uppdrag. Dessa byråer ser uppdragsavtal som ett standardverktyg som används oavsett uppdragets omfattning, något som skapar en enhetlig struktur för alla klientrelationer. Övriga advokatbyråer i granskningen, omkring 20 procent, uppgav däremot att de endast använder uppdragsavtal i specifika eller mer omfattande uppdrag, där komplexiteten eller riskprofilen kräver tydligare ramar och specifika villkor.

Skillnaderna i användningen av uppdragsavtal kan indikera en varierande praxis bland advokatbyråerna. Vissa byråer föredrar att tillämpa uppdragsavtal som en generell riktlinje, medan andra väljer en mer selektiv metod som anpassas efter uppdragets karaktär. För advokatbyråer är uppdragsavtal också ett effektivt verktyg för att formellt inleda klientkännedomskontrollen, eftersom avtalet ger byrån möjlighet att samla in och dokumentera nödvändig information om klienten och uppdraget.

En mindre advokatbyrå införde standardklausuler i sina uppdragsavtal som tydligt definierade klientens åtaganden enligt penningtvättslagen. Dessa klausuler klargjorde också vilka konsekvenser som skulle följa om klienten inte samarbetade i efterlevnaden av reglerna. Enligt advokatbyrån skapade detta tydlighet och minskade risken för missförstånd eller bristande uppfyllelse av lagens krav.

3.3. Allmän riskbedömning

Advokatbyråer som omfattas av PTL är skyldiga att upprätta en allmän riskbedömning för att identifiera, analysera och hantera riskerna för att deras tjänster kan användas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Denna bedömning utgör grunden för byråns övriga åtgärder mot penningtvätt och ska vara anpassad till verksamhetens storlek och komplexitet.

Större advokatbyråer tenderar att ha mer detaljerade och strukturerade riskbedömningar, där specifika riskfaktorer för olika tjänster och klientkategorier analyseras noggrant. Dessa byråer har också ofta implementerat rutiner för att identifiera och hantera högriskuppdrag genom skärpta kontroller. Det visar på en medvetenhet om behovet av att anpassa riskklassificeringen beroende på uppdragets karaktär och klientens profil, särskilt i fråga om internationella klienter eller klienter från högriskjurisdiktioner.

Mindre advokatbyråer har ofta enklare och mer generella riskbedömningar, där de flesta uppdrag klassificeras som låg risk. Många av dessa mindre byråer hanterar färre uppdrag som omfattas av PTL och bedömer att deras klienter generellt utgör en låg risk. Denna förenklade bedömning kan i många fall vara rimlig, då omfattningen av den allmänna riskbedömningen enligt lag ska bestämmas utifrån verksamhetens storlek, art och de specifika risker för penningtvätt och terrorismfinansiering som antas föreligga. Dock kan ifrågasättas om vissa mindre byråers lågriskbedömning till viss del kan bero på en bristande differentiering av riskfaktorer, snarare än en reell låg riskprofil för alla uppdrag. Exempelvis saknas ibland en detaljerad genomgång av riskfaktorer kopplade till klientens bransch, geografiska tillhörighet eller uppdragets karaktär, vilket kan innebära att potentiella högriskuppdrag inte alltid identifieras och hanteras som sådana. Det är även problematiskt eftersom riskbedömningen ska utformas så att den kan ligga till grund för advokatbyråns rutiner, riktlinjer och övriga åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

En central del av en allmän riskbedömning är att ge en tydlig bild av de risker byrån står inför, för att möjliggöra att lämpliga åtgärder kan vidtas för att motverka penningtvätt och terrorismfinansiering. Bedömningen ska fungera som ett levande dokument som regelbundet ses över och uppdateras i takt med förändringar i verksamheten eller det legala regelverket. Vanligtvis omfattar en sådan riskbedömning

områden som de tjänster byrån erbjuder, klientkategorier, geografiska riskfaktorer samt distributionskanaler, där var och en av dessa kategorier kan ha olika vikt beroende på verksamhetens karaktär och storlek.

Granskningen visar att de mest effektiva riskbedömningarna är detaljerade och regelbundet uppdaterade, vilket ger byråerna en stark grund för att hantera både etablerade och nya risker. Samtidigt visade granskningen att vissa advokatbyråer saknar tillräckligt detaljerade beskrivningar av specifika tjänster och de risker dessa innebär. Enligt Advokatsamfundets vägledning ska byråer identifiera och utvärdera riskerna förknippade med varje typ av tjänst, men i vissa fall saknades en sådan analys helt. Detta försvårar möjligheten att säkerställa att byråerna förstår hur deras tjänster kan utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Vidare noterades att vissa advokatbyråer inte inkluderat en fullständig bedömning av klientkategorier och geografiska riskfaktorer i sina riskbedömningar. Dessutom saknade flera byråer en analys av hur olika distributionskanaler kan påverka risken för penningtvätt, särskilt när klienten inte är fysiskt närvarande. Advokatsamfundets vägledning betonar vikten av att identifiera och bedöma risker kopplade till dessa kanaler, då distanskontakt kan innebära ökade risker.

Ett annat viktigt krav enligt PTL är att riskbedömningen ska dokumenteras skriftligt. Dokumentationen fungerar som ett centralt verktyg för att säkerställa att riskbedömningen inte enbart är en formell process utan utgör grunden för alla åtgärder mot penningtvätt och terrorismfinansiering. Den skriftliga dokumentationen möjliggör också granskning och anpassning av riskbedömningen vid förändringar i verksamheten eller omvärlden. Nästan alla advokatbyråer i granskningen hade dokumenterat sina riskbedömningar skriftligt, men i ett fall saknades dokumentationen helt, vilket innebär en förhöjd risk för att väsentliga riskfaktorer inte identifierats och hanterats i enlighet med lagstiftningen.

De identifierade bristerna i de allmänna riskbedömningarna visar att flera byråer behöver förbättra sina processer och rutiner för att efterleva PTL och Advokatsamfundets vägledning. Brister i analysen av tjänster, klientkategorier, geografiska risker och distributionskanaler innebär en risk att byråerna inte vidtar nödvändiga åtgärder för att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism.

3.3.1. Riskklassificeringen i den allmänna riskbedömningen

Granskningen visade att en betydande andel av de granskade advokatbyråerna bedömde den övergripande risken för att byrån skulle kunna utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism som låg. Att bedöma verksamheten som låg risk utan en grundlig och tydlig analys kan vara problematiskt. Om en advokatbyrå konsekvent klassificerar sina klienter och uppdrag som låg risk finns det flera potentiella problem som kan uppstå.

För det första riskerar en alltför låg riskklassificering att påverka advokatbyråns efterlevnad av regelverket och i dess arbete mot penningtvätt och finansiering av terrorism. När riskerna för vissa klientkategorier eller uppdrag underskattas kan nödvändiga åtgärder, såsom skärpta kontroller och regelbunden uppföljning, utebli. En sådan avsaknad av adekvata åtgärder kan leda till att potentiella risker förblir oidentifierade och inte hanterade.

Ett konsekvent lågt riskvärde kan också indikera att advokatbyrån saknar en systematisk och genomarbetad strategi för riskbedömning. Detta kan bero på en otillräcklig förståelse för de verkliga riskerna eller på avsaknad av effektiva interna kontroller och utbildning som säkerställer en korrekt identifiering av risker. Sådana brister antyder inte bara en ineffektiv struktur för att motverka penningtvätt, utan kan även signalera att byrån inte prioriterar sitt arbete inom området tillräckligt.

Att identifiera en högre risknivå för vissa typer av uppdrag eller klienter innebär inte att advokatbyrån måste avstå från sådana uppdrag. Tvärtom, en korrekt identifierad hög risk ger byrån möjlighet att införa nödvändiga riskmitigerande åtgärder och därigenom hantera riskerna på ett ansvarsfullt sätt. För att detta ska vara möjligt krävs dock att advokatbyrån har tillräckliga kunskaper, resurser och en stabil struktur på plats. Genom en noggrann och differentierad riskanalys kan advokatbyrån utforma och tillämpa specifika åtgärder, vilket möjliggör att även högriskuppdrag hanteras i enlighet med gällande regler.

3.3.2. Utvärdering och uppdatering

Den allmänna riskbedömningen bör utvärderas och uppdateras regelbundet för att säkerställa att den speglar förändringar i verksamheten samt externa riskfaktorer. I vissa fall noterades att lång tid hade gått sedan riskbedömningarna uppdaterats. Enligt

Advokatsamfundets vägledning och internationella riktlinjer för anti-penningtvätt är en allmän riskbedömning ingen engångsåtgärd utan en pågående process.

Det framkom att flera byråer saknade formella rutiner för att avgöra när och hur deras allmänna riskbedömningar ska uppdateras. Flera byråer genomförde inte regelbundna översyner eller uppdateringar av sina riskbedömningar, vilket innebär att förändringar i klientförhållanden, transaktionstyper eller externa faktorer inte alltid återspeglas i deras riskhantering.

För att den allmänna riskbedömningen ska vara aktuell och relevant bör den genomgå en fullständig översyn minst en gång per år. Detta innebär att alla centrala riskfaktorer, såsom klientkategorier, tjänster, geografiska risker och distributionskanaler, bör granskas och omprövas. En årlig genomgång säkerställer att riskbedömningen är uppdaterad och anpassad efter förändringar i verksamhetens omfattning och nya potentiella riskfaktorer.

Den allmänna riskbedömningen ska även uppdateras löpande vid förändringar i verksamheten eller om nya riskfaktorer uppkommer. Till exempel kan nya klienter från högriskjurisdiktioner eller förändringar i lagstiftningen som påverkar arbetet med klientkännedom kräva omedelbar uppdatering av riskbedömningen. Det är viktigt att ha en strukturerad process för att identifiera och integrera sådana förändringar.

En ytterligare anledning till uppdatering är om svenska tillsynsorgan eller internationella organ, såsom FATF, publicerar nya riskbedömningar eller uppdaterar sina riktlinjer. I sådana fall måste byråerna säkerställa att deras egna bedömningar återspeglar de senaste rekommendationerna och beaktar aktuella riskfaktorer.

En allmän riskbedömning ska även omvärderas om det inträffar interna incidenter, såsom misstänkta fall av penningtvätt, eller om nya svagheter i rutinerna identifieras vid interna eller externa granskningar. Genom att justera kontroller och processer efter identifierade risker kan byråer undvika liknande incidenter framöver.

Advokatsamfundets vägledning betonar betydelsen av en systematisk och kontinuerlig översyn av den allmänna riskbedömningen för att uppfylla kraven i PTL. Genom att implementera rutiner för regelbundna och löpande uppdateringar kan advokatbyråer säkerställa att de bibehåller en effektiv och aktuell riskhanteringsstrategi.

En större advokatbyrå genomförde halvårsvisa riskbedömningar för varje avdelning och höll regelbundna uppföljningsmöten där både befintliga och nya risker analyserades. Detta arbetssätt skapade enligt advokatbyrån en grund för kontinuerlig förbättring av deras riskhantering. En annan större advokatbyrå genomförde en årlig granskning där en intern grupp omprövade alla riskbedömningar och justerade dem utifrån förändringar i lagstiftning och klientportföljer.

3.4. Klientkännedomskontroll

De flesta granskade advokatbyråerna har etablerade rutiner och genomför klientkännedomskontroller på ett tillfredsställande sätt. Advokatbyråerna uppvisade generellt en god medvetenhet om vikten av att säkerställa tillräcklig klientkännedom, särskilt i samband med nya uppdrag eller när klientförhållandet ändras.

Många byråer har utvecklat strukturerade rutiner för att kontrollera och dokumentera klientens identitet, ägarförhållanden och uppdragsförhållanden, och i flertalet fall har detta gjorts med hjälp av digitala verktyg och databaser. I de fall där nya klienter involveras, eller när transaktioner innebär en högre risk, har skärpta klientkännedomskontroller rutinmässigt genomförts, inklusive verifiering av uppgifter och mer djupgående bakgrundskontroller.

När risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan kopplas till en kundrelation bedöms som hög, kräver PTL (3 kap. 16 §) att advokater vidtar särskilt omfattande kontroller, bedömningar och utredningar enligt de åtgärder som anges i lagens 3 kap. 7, 8 och 10–13 §§. I dessa högrisksituationer innebär det att advokaten, förutom att säkerställa klientens identitet, kan behöva inhämta ytterligare information om klientens affärsverksamhet, ekonomiska situation och varifrån klientens medel härstammar. Sådana kompletterande åtgärder är avgörande för att motverka de förhöjda riskerna och säkerställa att advokatbyråns verksamhet inte utnyttjas för olagliga syften.

Flera advokatbyråer har uttryckt att de ser dessa skärpta åtgärder som en central del av sitt arbete med att säkerställa regelefterlevnad och minska riskerna kopplade till klientuppdrag. Samtidigt har vissa byråer uppgett att det ibland är en utmaning att erhålla tillräckligt med information om klientens medel, särskilt vid internationella transaktioner eller när klientens ekonomiska struktur är komplex. Flera mindre byråer har också påpekat att de ibland saknar resurser för att hantera omfattande utredningar och har därför varit extra försiktiga med att åta sig uppdrag där dessa krav aktualiseras.

För att säkerställa att klientkännedomskontrollerna genomförs effektivt är det också en fördel om advokaterna har en öppen och tydlig dialog med klienterna. Flera byråer har nämnt att de ibland ställs inför svårigheter att få den information som krävs, särskilt i internationella uppdrag, och att detta kräver tydlig kommunikation med klienten om byråns ansvar enligt PTL.

Det kunde även konstateras att advokatbyråerna regelmässigt undviker att åta sig uppdrag där de inte känner sig trygga med sin kontroll av klienten eller där klienten inte samarbetar för att uppfylla kraven på klientkännedom. Detta visar på en försiktighetsåtgärd som är i linje med lagstiftningens krav och bidrar till att stärka byråernas övergripande motståndskraft mot risker kopplade till penningtvätt och finansiering av terrorism.

En större advokatbyrå hade ett digitalt system där klienterna själva fick fylla i detaljerad information om sina affärsmodeller och förväntade transaktioner, vilket granskades av byråns compliance-avdelning. Detta system säkerställde enligt advokatbyråen att all relevant information samlades in på ett strukturerat sätt.

3.5. Verklig huvudman

De flesta advokatbyråer hade etablerade rutiner för att identifiera verklig huvudman i sina klientrelationer, vilket är en central del av klientkännedomskontrollen. Större advokatbyråer har i regel digitala verktyg och system för att kontrollera och verifiera uppgifter om klientens ägarstruktur och identifiera verklig huvudman. Dessa system

möjliggör en mer effektiv och standardiserad hantering av uppgifter, särskilt i komplexa fall där ägarstrukturen involverar flera lager av ägande.

Mindre advokatbyråer förlitar sig i högre grad på manuella kontroller och direkt inhämtning av information från klienterna. Detta arbetssätt kan vara mer tidskrävande och innebär en ökad risk för misstag eller att informationen blir ofullständig. För att minska dessa risker har flera mindre byråer infört tydliga interna rutiner och checklistor för insamling och dokumentation av information om verklig huvudman. Ett antal av de mindre granskade byråerna har också regelbundet uppdaterat sina rutiner för att följa Advokatsamfundets vägledning och gällande lagkrav.

Trots dessa ansträngningar noterades det att vissa advokatbyråer angav att det kan vara en utmaning att korrekt fastställa verklig huvudman, särskilt i fall där klientrelationerna innefattar komplexa eller internationella ägarstrukturer.

En större advokatbyrå hade ett automatiserat system som korsrefererade offentliga register och klientuppgifter för att säkerställa en korrekt identifiering av den verkliga huvudmannen.

3.6. Politiskt exponerade personer

De flesta advokatbyråer har etablerade rutiner för att identifiera och hantera politiskt exponerade personer (PEP). Större advokatbyråer använder sig ofta av digitala system och databaser för att regelbundet uppdatera och övervaka sina klienter i relation till aktuella PEP-listor. Dessa system möjliggör en mer effektiv och kontinuerlig kontroll, och används ofta i kombination med interna checklistor och utbildningsinsatser för att säkerställa att all personal är medveten om hur PEP ska hanteras.

Mindre advokatbyråer tenderar att i större utsträckning förlita sig på manuella kontroller och befintliga klientkännedomrutiner, vilket kan innebära en ökad risk för att PEP inte alltid identifieras korrekt. För att motverka detta har flera mindre byråer utvecklat interna manualer och genomfört regelbunden utbildning för att förbättra personalens förmåga att känna igen och korrekt hantera PEP.

Trots de etablerade rutinerna var det några advokatbyråer som saknade särskilda system eller processer för att identifiera PEP, vilket innebär att de riskerar att förbise viktiga kontrollåtgärder i sina klientkännedomskontroller. Det är därför avgörande att samtliga advokatbyråer säkerställer att de har rutiner på plats för att kunna identifiera och hantera PEP, oavsett verksamhetens storlek.

En större advokatbyrå implementerade ett automatiserat system som regelbundet uppdaterade databaser med PEP-listor och använde AI-baserade varningssystem för att identifiera potentiella risker. En annan byrå hade skapat en manual för att vägleda medarbetare i hur de skulle agera när en potentiell PEP identifierades.

3.7. Outsourcing och användning av mallar

Flera advokatbyråer använder sig av outsourcing för vissa delar av sitt AML-arbete. Det är här viktigt att poängtera att advokatbyråerna inte kan förlita sig helt och hållet på externa parter för att hantera dessa uppgifter. Det slutliga ansvaret för att säkerställa regelbunden efterlevnad och adekvata riskhanteringsrutiner kvarstår hos advokatbyrån.

Särskilt när det gäller den allmänna riskbedömningen ska det vara en analys gjord av advokatbyrån. Det har inte heller framkommit att någon advokatbyrå lagt ut den delen av arbetet på extern part. Den allmänna riskbedömningen är ett centralt verktyg för att kartlägga och förstå riskerna inom byråns specifika verksamhet och kräver en djupgående intern förståelse och analys. Det är advokatbyråns ansvar att självständigt genomföra och regelbundet uppdatera denna bedömning för att säkerställa att den är i linje med lagens krav och verksamhetens egna förutsättningar.

För att outsourcing ska fungera effektivt krävs att advokatbyråerna har tydliga rutiner för att regelbundet utvärdera och övervaka de tjänster som tillhandahålls av externa parter. Detta inkluderar en bedömning av hur outsourcingpartnern hanterar sina egna risker och säkerställer att de följer byråns krav på efterlevnad och säkerhet.

Granskningen visade att användningen av mallar för allmän riskbedömning och rutiner är relativt vanligt förekommande bland advokatbyråerna. Flera byråer förlitar sig på mallar som ett praktiskt verktyg för att säkerställa att deras riskbedömningar och rutiner omfattar alla grundläggande aspekter som krävs enligt penningtvättsregelverket. Detta förenklar upprättandet av dokumenten och hjälper byråerna att inte förbise några väsentliga delar.

Trots att mallarna kan ge en stabil grund har det identifierats att vissa byråer tenderar att använda dessa mallar utan att tillräckligt anpassa dem efter den egna verksamhetens specifika förutsättningar. Eftersom varje advokatbyrå är unik, är det viktigt att riskbedömningen speglar de individuella risker som just deras verksamhet kan stå inför. Att enbart använda en standardmall riskerar att leda till en alltför generell bedömning, där specifika riskfaktorer unika för byråns klienter, tjänster eller geografiska exponering inte fångas upp eller bedöms korrekt. Detta innebär också en risk för att byråns rutiner inte blir tillräckligt anpassade utifrån dessa specifika bedömningar.

En större advokatbyrå hade infört ett ramverk för att utvärdera sina tredjepartsleverantörer och säkerställa att dessa levde upp till byråns egna krav på efterlevnad och säkerhet. De genomförde även regelbundna revisioner av leverantörernas processer.

3.8. Rapportering till Finanspolisen

Samtliga advokatbyråer har etablerade rutiner för att rapportera misstänkta transaktioner till Finanspolisen, i enlighet med penningtvättslagstiftningen. Det är avgörande att dessa rutiner inte enbart är dokumenterade utan även tillämpas på ett sätt som ger advokaterna en tydlig förståelse för när och hur rapporteringsplikten ska gälla. Större advokatbyråer har ofta mer strukturerade processer och särskilda funktioner för att hantera rapporteringen, medan detaljeringsgraden varierar hos mindre byråer.

Granskningen visar att rapporteringsfrekvensen i praktiken är låg. Detta kan till stor del förklaras av advokatbyråernas försiktighet i att acceptera uppdrag som innebär hög risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism, där deras långtgående klientkännedomsprocesser gör att uppdrag noggrant väljs ut och granskas i förväg. Dessutom kan etablerade och långvariga klientrelationer bidra till en lägre rapporteringsfrekvens, då dessa relationer i allmänhet bedöms som mindre riskfyllda.

Det är också viktigt att beakta de undantag från rapporteringsplikten som föreskrivs i 4 kap. 8 § PTL. Enligt denna bestämmelse är advokater inte skyldiga att lämna uppgifter om information de fått i samband med att de försvarar eller företräder en klient i ett rättsligt förfarande, inklusive rådgivning om att inleda eller undvika ett sådant förfarande. Undantaget gäller även för information som advokaten fått när de bedömer klientens rättsliga situation. Detta undantag beaktar i viss mån advokatens tystnadsplikt och klientens rätt till konfidentiell rådgivning och kan i vissa fall bidra till att den totala rapporteringsfrekvensen är lägre.

En större advokatbyrå hade skapat en särskild enhet som hanterade alla ärenden där misstankar om penningtvätt uppstod. Denna enhet hade tydliga rutiner för att identifiera, analysera och rapportera misstänkta aktiviteter till Finanspolisen.

3.9. Meddelandeförbud och dispositionsförbud

De flesta advokatbyråer har rutiner för att hantera både dispositionsförbud och meddelandeförbud. Dispositionsförbud innebär att advokatbyråer ska frysa transaktioner och förhindra användning av tillgångar när det finns misstanke om att dessa är kopplade till penningtvätt eller finansiering av terrorism. Meddelandeförbud innebär att advokatbyråer inte får informera klienten om att en rapportering har skett eller är på gång.

Många av de större advokatbyråerna har utvecklade och formaliserade rutiner för att säkerställa att både dispositionsförbud och meddelandeförbud följs. Dessa byråer har ofta interna instruktioner och utbildningar för personalen för att säkerställa att alla är

medvetna om sina skyldigheter och begränsningar i dessa situationer. I några fall har byråerna utsett särskilda compliance-ansvariga som har till uppgift att övervaka och säkerställa efterlevnaden av dessa regler.

De mindre advokatbyråerna förlitar sig ofta på interna manualer och utbildning för att hantera dessa frågor. I vissa fall innebär det att byråerna erbjuder praktisk vägledning för att säkerställa att medarbetarna förstår hur dispositions- och meddelandeförbuden ska tillämpas i praktiken.

Det är viktigt att samtliga advokatbyråer upprätthåller tydliga rutiner för både dispositionsförbud och meddelandeförbud och säkerställer att dessa efterlevs i alla situationer. Det bidrar inte bara till regelefterlevnad utan skyddar också advokaterna från att oavsiktligt bryta mot lagens krav.

En medelstor advokatbyrå hade genomfört en intern utbildning där alla medarbetare fick praktisk vägledning om hur meddelandeförbudet och dispositionsförbudet skulle tillämpas i olika fall. Detta säkerställde enligt advokatbyråen att alla medarbetare förstod sina skyldigheter och begränsningar i praktiken.

3.10. Klientmedelskonton

Användningen av klientmedelskonton hos de granskade advokatbyråerna var främst begränsad till hantering av ersättningar från Justitiekanslern och förskott på arvode. Det framkom dock att vissa advokatbyråer även använde klientmedelskonton för att hantera transaktioner kopplade till förlikningar och likvideringsuppdrag, i vissa fall även andra typer av transaktioner för klientens räkning. Dessa transaktioner kräver särskilda försiktighetsåtgärder och rutiner för att säkerställa att klientmedelskontona inte används för att dölja eller integrera medel av misstänkt ursprung.

Enligt Finanspolisen utgör klientmedelskonton en sårbarhet eftersom de kan missbrukas i penningtvättssyfte genom att dölja och integrera brottsvinster i det finansiella systemet samt att underrättelser även visar att advokaters

klientmedelskonton används för penningtvättstransaktioner.² Det framhålls även som en risk då bankerna har begränsad insyn i sådana konton.

Advokater och advokatbyråer är, enligt Advokatsamfundets riktlinjer, instruerade att undvika att använda advokatbyråns klientmedelskonto om det inte är nödvändigt och det förefaller rimligt att transaktionen sker via klientmedelskontot. För att motverka potentiella risker är det alltså centralt att advokatbyråerna följer samfundets vägledning om restriktiv användning och i den mån det används säkerställer att kontroller sker.

Tillsynsenheten har även erhållit information om att svenska banker allt oftare kräver mer information än tidigare vid öppnande av klientmedelskonton och att detta medfört svårigheter för advokater att öppna klientmedelskonton eftersom informationen som efterfrågas ofta omfattas av advokatens tystnadsplikt. Det kan alltså i många fall krävas inhämtande av klientens samtycke i dessa delar för att fortsättningsvis kunna använda sig av klientmedelskonton.

En större advokatbyrå implementerade ett dubbelkontrollsystem för alla transaktioner som involverade klientmedelskonton. Varje transaktion granskades av minst två medarbetare, varav en inte var direkt inblandad i den aktuella klientens ärende. Detta tillvägagångssätt minskade enligt advokatbyråns risker för obehöriga transaktioner och stärkte förtroendet för byråns hantering av klientmedel.

3.11. Utbildning

Advokatbyråer har ett ansvar att säkerställa att deras anställda har tillräcklig kunskap om penningtvättslagstiftningen och de risker som kan uppstå i samband med deras verksamhet. Granskningen visade att många advokatbyråer, särskilt de större, har

² <https://polisen.se/siteassets/dokument/finanspolisen/finanspolisen-informerar/finanspolisen-informerar-klientmedelskonton/>

implementerat omfattande utbildningsprogram för att höja medvetenheten om penningtvätt och förbättra hanteringen av klientkännedom. Dessa program inkluderar ofta både teoretiska genomgångar av regelverket och praktiska scenarion, vilket hjälper medarbetarna att förstå och tillämpa rutinerna i det dagliga arbetet.

Större advokatbyråer tenderar att hålla årliga utbildningsdagar där samtliga anställda deltar, inklusive administrativ personal, för att säkerställa en gemensam förståelse för regelverket och advokatbyråns interna rutiner. I vissa fall har dessa utbildningar uppdaterats löpande för att spegla ändringar i lagstiftningen och belysa aktuella rättsfall. Dessutom har flera större byråer infört obligatoriska e-utbildningar och tester för att säkerställa att alla medarbetare är informerade om de senaste förändringarna.

Mindre advokatbyråer saknar ofta samma omfattning på utbildningsprogrammen, vilket kan leda till att medarbetarna inte alltid har en uppdaterad kunskap om nya risker eller förändringar i regelverket. I dessa fall har flera byråer förlitat sig på interna manualer och en mer informell utbildning, där medarbetarna får vägledning i specifika situationer eller genom direkt samverkan med mer erfarna kollegor.

En större advokatbyrå införde årliga utbildningsdagar där alla anställda fick delta i workshops och scenariobaserad utbildning kring penningtvätt och relaterade risker. Byrån uppdaterade också kontinuerligt sina utbildningsprogram för att inkludera nya lagkrav och relevanta rättsfall.

4. Tillsynsenhetens slutsatser

Efter genomgång av de granskade advokatbyråerna kan tillsynsenheten konstatera att de flesta advokatbyråer som omfattas av PTL har upprättat allmänna riskbedömningar som är proportionerliga i förhållande till byråns verksamhet. Det framgår även att dessa byråer har väl etablerade rutiner och riktlinjer för att vidta nödvändiga åtgärder enligt lagstiftningen. Slutsatsen är att advokatverksamheterna i stort uppfyller de krav som penningtvättslagen ställer. Samtidigt identifierades ett antal förbättringsområden.

4.1. Säkerställ vilka uppdrag som omfattas av PTL

För att säkerställa efterlevnad av PTL är det avgörande att advokatbyråerna har en tydlig uppfattning om vilka typer av uppdrag som omfattas av penningtvättslagen och som därmed kräver särskilda rutiner och kontroller. Granskningen visade att det ibland finns en osäkerhet hos vissa advokatbyråer kring PTL:s tillämpningsområde, särskilt i uppdrag som inte tydligt faller in under de vanligaste kategorierna men som ändå kan omfatta vissa moment, exempelvis hantering av klientmedel.

Bristande tydlighet kring när PTL är tillämplig kan leda till oavsiktliga överträdelser, eftersom vissa uppdrag riskerar att undgå de kontroller och riskbedömningar som PTL kräver. För att motverka detta bör advokatbyråer ha interna rutiner som klargör vilka uppdrag som omfattas av PTL och vilka krav detta ställer på arbetet.

Det är också viktigt att denna information kommuniceras på ett lättillgängligt och tydligt sätt till alla medarbetare på byrån, exempelvis genom utbildningsinsatser och regelbundna genomgångar av lagen. En gemensam förståelse för PTL:s tillämpning stärker byråns övergripande rutiner och minskar risken för brister i regelefterlevnaden.

4.2. Öka riskmedvetenheten

Det är avgörande att advokatbyråer etablerar och tillämpar en riskmedvetenhet genom hela verksamheten, med ett genomgående riskbaserat förhållningssätt. Flera advokatbyråers riskbedömningar, både generella och uppdragsspecifika, tenderar att vara övergripande och identifierar inte de specifika risker som är förknippade med verksamheten eller enskilda uppdrag. När risker väl identifieras saknas inte sällan en analys av hur dessa risker kan hanteras effektivt genom angivna riskreducerande åtgärder.

Vikten av ett riskbaserat förhållningssätt understryks i Advokatsamfundets vägledning samt av internationella organ och advokatsammanslutningar.³ Advokatbyråer rekommenderas därför, oavsett storlek, att utveckla och implementera riskhanteringssystem som är anpassade för deras specifika verksamheter och uppdrag. Detta innebär att de behöver gå bortom generella bedömningar och i stället använda en detaljerad metod för att identifiera och hantera risker.

Advokatbyråerna har en central roll i att förebygga penningtvätt och finansiering av terrorism genom att noggrant utvärdera varje uppdrags legitimitet och syfte. Byrån bör säkerställa att det finns ett rimligt kommersiellt eller personligt syfte bakom uppdraget för att motivera det arbete som utförs. Även om en detaljerad kommersiell bedömning inte alltid är nödvändig, är det avgörande att uppmärksamma potentiella varningssignaler ("red flags") för uppdrag som framstår som ovanliga eller tveksamma. Varningssignaler kan exempelvis vara svårigheter att spåra klientens ekonomiska medel, klientens avsaknad av tydlig koppling till den aktuella transaktionen, eller att klienten insisterar på komplicerade strukturer för betalning eller finansiering.

För att hantera risker på ett effektivt sätt behöver advokatbyråerna kontinuerligt hålla sig informerade om nya och förändrade risker. Kriminella aktörer utvecklar ständigt sina metoder, vilket kräver att advokatbyråerna har en aktiv omvärldsbevakning och tar del av nationella riskbedömningar, riskanalyser från FATF och annan relevant information. Detta möjliggör att riskbedömningarna hålls aktuella och anpassade till rådande riskfaktorer och modus.

4.3. Utveckla arbetet med allmänna riskbedömningar

Granskningen visar att de flesta advokatbyråers allmänna riskbedömningar utgör en stabil grund för att hantera riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism. Dessa bedömningar spelar en central roll i byråernas interna arbete och hjälper till att skapa en tydlig bild av de risker som verksamheten står inför. Generellt sett har riskbedömningarna identifierat viktiga riskområden, såsom specifika typer av tjänster, klientkategorier och geografiska faktorer, och många byråer har infört särskilda rutiner

---

³ Se bl.a. [FATF Guidance for a risk-based approach Legal Professionals](#), och [A Lawyer's Guide to Detecting and Preventing Money Laundering. A collaborative publication of the International Bar Association, the American Bar Association and the Council of Bars and Law Societies of Europe](#).

för att hantera högrisk kategorier, exempelvis politiskt exponerade personer och klienter från högriskjurisdiktioner.

Allmänna riskbedömningar är ett värdefullt verktyg som både identifierar risker och bidrar till att genomföra riskreducerande åtgärder för att minska risken för penningtvätt. I de bästa fallen har byråerna utarbetat detaljerade och välanpassade riskbedömningar som regelbundet uppdateras för att reflektera förändringar i verksamheten och omvärlden. Dessa bedömningar fungerar som levande dokument som stödjer byråerna i att uppfylla lagkraven och säkerställer att rätt åtgärder vidtas i relation till risknivån.

Trots detta visar granskningen att vissa byråers riskbedömningar skulle kunna fördjupas och specificeras ytterligare. För att en riskbedömning ska vara fullt effektiv behöver den inkludera en analys av hur identifierade riskfaktorer specifikt påverkar den egna verksamheten, snarare än att stanna vid generella bedömningar. Att ge varje riskfaktor rätt vikt beroende på byråns unika förutsättningar och klientstruktur är avgörande för att skapa ett starkt skydd mot penningtvätt.

Flera advokatbyråer använder mallar som utgångspunkt för sina riskbedömningar, vilket kan vara ett effektivt stöd för att täcka in kritiska områden. Samtidigt har granskningen visat att vissa byråer förlitar sig på mallarna utan att tillräckligt anpassa dem till sina specifika förhållanden. Detta riskerar att leda till alltför generella riskbedömningar som inte helt speglar byråns egna riskfaktorer. Därför är det viktigt att byråerna utvecklar dessa mallar för att bättre återspegla verksamhetens egna risker och inte använda dem som färdiga lösningar.

En annan brist som identifierades är avsaknaden av formella rutiner för att regelbundet uppdatera och se över riskbedömningar och interna kontroller. Eftersom förändringar i den egna verksamheten, omvärldsfaktorer eller verksamhetsstruktur kan påverka riskhanteringsstrategiernas effektivitet, är det viktigt att dessa bedömningar hålls aktuella.

Tillsynsenhetens granskning visar att en stor del av de granskade byråer klassificerade den generella risken i verksamheten som låg. Eftersom granskningen inte kan göra en objektiv bedömning av varje verksamhets faktiska risker är det svårt att fastslå om dessa bedömningar är helt rättvisande. I många fall är lågriskbedömningen troligen

korrekt med hänsyn till de uppdrag som byrån åtar sig. Samtidigt kan det ifrågasättas om en så stor del av de granskade advokatbyråernas verksamhet generellt sett kan anses utgöra en låg risk, särskilt med tanke på att den svenska nationella riskbedömningen klassificerat advokatsektorn som en verksamhet med normal risknivå för penningtvätt, bland annat med hänsyn till riskerna för utnyttjande av klientmedelskonton.⁴

Det är avgörande att advokatbyråerna inte underskattar riskerna, utan i stället identifierar och hanterar högre risker genom att tillämpa lämpliga riskmitigerande åtgärder. Att identifiera en högre risknivå innebär inte att byrån behöver avstå från uppdraget, utan att det kräver skärpta kontroller och en tydlig plan för att motverka potentiella risker. En noggrann riskbedömning gör det möjligt för advokatbyråerna att ansvarsfullt hantera även högriskuppdrag och minimera riskerna för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

4.4. *Hantera risker kopplade till klientmedelskonton*

Klientmedelskonton innebär särskilda risker när det gäller att förebygga penningtvätt. För att minska risken för att dessa konton utnyttjas i brottsliga syften är det avgörande att advokatbyråerna har en hög medvetenhet om de potentiella riskerna kopplade till transaktioner genom klientmedelskonton. Med hänsyn till riskerna bör advokatbyråer undvika att använda dessa konton för klienttransaktioner om det inte är absolut nödvändigt.

När användning av klientmedelskonton bedöms som absolut nödvändig är det viktigt att etablera tydliga rutiner för att granska transaktionerna. Detta inkluderar att undersöka transaktionernas syfte och ursprung samt att vara uppmärksam på potentiella varningssignaler.

Vidare rekommenderas att advokatbyråerna dokumenterar alla transaktioner genom klientmedelskonton och säkerställer att de kan motiveras utifrån ett rimligt och legitimt syfte. Dokumentationen bör vara tillräcklig för att möjliggöra en efterhandsgranskning av varje transaktion och redogöra för dess koppling till det underliggande uppdraget.

---

⁴ [Nationell riskbedömning av penningtvätt och finansiering av terrorism i Sverige 2020/2021](#), s. 112 f.

4.5. *Satsa på utbildning*

Utbildning och kunskapsspridning är avgörande för att säkerställa en effektiv regelefterlevnad. Penningtvättslagstiftningen är komplex, och därför är det viktigt att alla medarbetare som arbetar med klientärenden på advokatbyrån har en god förståelse för både regler och riskhantering.

Personalen bör ha kunskap om de potentiella risker som finns inom verksamheten och hur de ska agera i olika situationer. Detta innebär att förstå advokatens skyldigheter enligt PTL samt att vara väl insatt i den allmänna riskbedömning som byrån har utformat. Genom att stärka kompetensen inom hela organisationen skapas en kultur där riskmedvetenhet och regelefterlevnad blir en naturlig del av det dagliga arbetet.

En sådan utbildningsatsning utgör en långsiktig investering för advokatbyrån, då den bidrar till att minska riskerna för oavsiktliga misstag och förbättrar byråns förmåga att upptäcka och hantera potentiella varningssignaler i tid.

4.6. *Säkerställ att rapporteringsrutiner tillämpas effektivt i praktiken*

Granskningen visar att de flesta advokatbyråer har etablerat rutiner för att rapportera misstänkta transaktioner till Finanspolisen, vilket är ett grundkrav enligt PTL. Samtidigt är dock den faktiska rapporteringsfrekvensen låg. Historiskt sett har antalet rapporter från advokater generellt varit få, med endast ett fåtal rapporter varje år.⁵ Detta kan i stor utsträckning bero på att advokater tenderar att avböja uppdrag där det finns tecken på oegentligheter, vilket även svaren i granskningen indikerar.

Det är också viktigt att betona att PTL anger vissa undantag från rapporteringsplikten för advokater. Dessa undantag gäller när advokaten utför uppgifter som omfattas av det så kallade process- eller utredningsundantaget, enligt 4 kap. 8 § PTL. Detta innebär att advokater inte är skyldiga att rapportera information som erhållits i samband med att de försvarar eller företräder en klient i fråga om ett rättsligt förfarande, inklusive rådgivning för att inleda eller undvika ett rättsligt förfarande. Detsamma gäller information som avser en klient och som de har fått del av i samband med att de bedömer klientens rättsliga situation.

---

⁵ [Finanspolisens årsrapport 2023](#).

För att säkerställa tydlighet kring när rapporteringsskyldigheten gäller är det viktigt att advokatbyråerna utvecklar en intern förståelse för dessa undantag och tillämpar dem korrekt. Det kan också vara fördelaktigt att dokumentera interna överväganden i gränsdragningsfall.

4.7. *Avslutningsvis och det fortsatta arbetet*

Granskningen visar att de flesta advokatbyråer har en god beredskap för att motverka risken att bli utnyttjade för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Majoriteten av byråerna har implementerat fungerande rutiner och kontrollmekanismer som ett skydd mot dessa risker. Dessa rutiner inkluderar exempelvis klientkännedomskontroller, riskbedömningar och interna kontrollstrukturer, vilka bidrar till att identifiera och hantera potentiella riskområden. Samtidigt är det avgörande att byråerna kontinuerligt arbetar för att förbättra och finjustera sina interna kontroller. För att säkerställa att riskhanteringen förblir effektiv behöver byråerna regelbundet granska och uppdatera sina rutiner i takt med förändringar i både regelverk och omvärldsfaktorer, såsom nya typer av hot eller modus.

Advokatbyråernas förmåga att uppfylla dessa krav på ett systematiskt sätt är centralt för att minimera riskerna för att bli utnyttjade för penningtvättsändamål. Genom att upprätthålla en hög grad av riskmedvetenhet och att prioritera dessa frågor kan byråerna stärka sin motståndskraft ytterligare och bidra till advokatsektorns integritet.

Tillsynsenheten har i samband med att den inrättades under året gjort en översyn av Advokatsamfundets penningtvättstillsyn i syfte att analysera förbättringsområden samt möjligheter att bedriva tillsynen utifrån ett mer riskbaserat förhållningssätt. Översynen har bland annat resulterat i att de granskningsrapporter som tidigare använts reviderats och i att en särskild riskmatris tagits fram för att identifiera, bedöma och prioritera risker hos advokatbyråer som omfattas av penningtvättslagstiftningen.

Advokatsamfundets penningtvättstillsyn bör dock kunna stärkas ytterligare varför enheten har för avsikt att under nästkommande år återigen revidera granskningsrapporterna samt vidareutveckla riskmatrisen. Det är av stor vikt att frågorna i granskningsrapporterna ställs på ett tydligt och detaljerat sätt för att svaren ska bli tillförlitliga. Det är uppgifterna från granskningsrapporterna som sedan ligger till grund för den analys som sedan genomförs i riskmatrisen.

Tillsynsenheten kommer även fortsättningsvis att lägga stor vikt vid att tillsynen ska bedrivas utifrån ett riskbaserat arbetssätt. Av det skälet kommer enheten att se över om strukturen för det riskbaserade urvalet av advokatbyråer bör ändras.

En särskild risk som lyfts fram av många källor är användandet av klientmedelskonton. Det bör därför övervägas att rikta in tillsynen till viss del på användandet av klientmedelskonton och riskerna förknippade med detta samt att analysera vilka riskreducerande åtgärder som bör vidtas.

Efter avslutad granskningsperiod kan slutligen kunnat konstateras att kunskapen hos advokater kring penningtvättsregelverket i viss mån varierar och tillsynsenheten bedömer att det finns ett behov av utbildningsinsatser på området. Under våren 2025 planerar Advokatsamfundet att återigen erbjuda advokater möjlighet att delta i subventionerade kurser rörande penningtvättslagstiftningen i advokatverksamhet.

Den särskilda granskningen avslutas med dessa överväganden och planer för det fortsatta arbetet.